

IN BERAAD

INFORMATIE VANUIT DE VLAAMSE ONDERWIJSRAAD VOOR SCHOLEN EN ONDERWIJSINSTELLINGEN

In de Vlaamse Onderwijsraad overleggen vertegenwoordigers uit het hele onderwijs-landschap en van de sociaal-economische en sociaal-culturele organisaties over het onderwijs- en vormingsbeleid. Op basis daarvan geeft de Vlor adviezen aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs en vorming en aan het Vlaams Parlement.

april
2022

Vlaamse toetsen De vlucht vooruit?

foto: Ben Mullins

Vanaf het schooljaar 2023-2024 wil de Vlaamse regering van start gaan met de verplichte afname van de 'Vlaamse toetsen' in alle lagere en secundaire scholen. Die toetsen moeten aangeven hoe leerlingen het doen op vlak van Nederlands en wiskunde op vier momenten in hun onderwijsloopbaan: in het vierde en zesde leerjaar basisonderwijs en op het einde van de eerste en derde graad secundair onderwijs.

Toetsing maakt inherent deel uit van onderwijs. Gestandaardiseerde toetsen kunnen een bijdrage leveren aan onderwijskwaliteit. Maar alles staat of valt met de finaliteit van die toetsen, hoe ze vorm krijgen en welke voorwaarden aanwezig zijn opdat ze effectief leiden tot kwaliteitsontwikkeling. De Vlor ziet nog heel wat openstaande vragen vooraleer de toetsen effectief kunnen worden ingevoerd in de scholen.

Welke toegevoegde waarde?

Ons onderwijs kent al een aantal vormen van gestandaardiseerde toetsen zoals peilingen van de overheid en de decretaal verplichte gevalideerde toetsen op het einde van het basisonderwijs (interdiocesane proeven,

OVSG-toets, paralleltoetsen). De Vlor roept op om die te onderzoeken en te bekijken of een versterking ervan kan beantwoorden aan de vooropgestelde doelen van de Vlaamse toetsen. Als de overheid die toch wenst in te voeren, dan moet de toegevoegde waarde ervan scherp gesteld worden.

Een expliciet doel van de Vlaamse toetsen is om leerwinst in kaart brengen. Maar het is momenteel nog helemaal niet duidelijk hoe dat concreet zal gebeuren. Wat zal er juist worden gemeten? Zal dat enkel gaan om de leerwinst tussen de twee meetmomenten binnen elk onderwijsniveau? Of zullen scholen secundair onderwijs ook zicht krijgen op de leerwinst die hun leerlingen boeken tussen het einde van het lager onderwijs en het einde van de eerste graad in het secundair onderwijs? En op welk niveau ligt de ambitie voor leerwinstmeting: op het niveau van het Vlaamse onderwijsbeleid, op het niveau van scholen, of op het niveau van leerlingen? Bovendien is het ook nog niet duidelijk hoe de toetsen op dat vlak valide en betrouwbaar zullen zijn. Daarin zit net de vernieuwing ten opzichte van de peilingen en de gevalideerde toetsen op het einde van het basisonderwijs.

Impact op scholen en leraren

Ons onderwijs kent een traditie van brede en algemene vorming. De Vlaamse toetsen kunnen scholen onder druk zetten om vooral in te zetten op het boeken van leerwinst in Nederlands en wiskunde. Bovendien kunnen de toetsen ook binnen de getoetste domeinen ertoe leiden dat onderwijs zich te eenzijdig richt op cognitieve prestaties die makkelijk te toetsen zijn. Hoe zal dat vermeden worden?

Het is voor de Vlor fundamenteel dat de grote diversiteit aan pedagogische projecten gewaarborgd blijft, inclusief de ruimte om uit te gaan van verschillende visies op wat kwaliteitsvol onderwijs is. Die diversiteit komt door het invoeren van de Vlaamse toetsen in het gedrang.

Geen garantie voor onderwijskwaliteit

Met de Vlaamse toetsen hebben we nog altijd geen zicht op de oorzaken van de dalende leeruitkomsten bij leerlingen in het basis- en secundair onderwijs, die de aanleiding vormen voor het aankondigen van de Vlaamse toetsen. Op welke manier kunnen centrale toetsen daar concreet op inspelen? Welke garanties bieden de Vlaamse toetsen om een kentering teweeg te brengen? En zijn de investeringen in de Vlaamse toetsen in verhouding tot de te verwachten impact ervan en de beoogde bijdrage tot de onderwijskwaliteit?

Rankings niet te vermijden

Even fundamenteel is dat moet worden uitgesloten dat in het kader van openbaarheid van bestuur rankings ontstaan van scholen. De overheid wil decretaal uitsluiten dat in dat kader resultaten van de toetsen op niveau van de klassen en scholen opvraagbaar zouden zijn. Maar dat is juridisch niet mogelijk. Juristen wijzen erop dat de vraag niet is of er openbaarheid van de toetsresultaten komt, maar wel wanneer die er zal komen. Dat zal een verregaande (negatieve) impact hebben op de onderwijscultuur en onderwijskwaliteit. Rankings zullen niet te vermijden zijn.

Lees verder op p2 →

Experten aan het woord

Ter voorbereiding van zijn advies beluisterde de Vlor een aantal nog ontbrekende stemmen in het debat over de Vlaamse toetsen. Academische experts werden uitgenodigd om het te hebben over de plaats van de Vlaamse toetsen in het onderwijslandschap, de openbaarheid van resultaten en de relatie tot de vrijheid van onderwijs. Uit de bijdragen van Kurt Willems, Frankie Schram, Roger Standaert, Maarten Simons en Karen Heij bleek opnieuw dat er nog fundamentele knelpunten zijn over de Vlaamse toetsen.

- [Bekijk de bijdragen aan het seminarie \(09/03/2022\) op www.vlor.be/activiteiten-verslagen](http://www.vlor.be/activiteiten-verslagen)

Versnippering tegenaan

Een tweede prioriteit is de aanpak van een groot knelpunt: de versnippering in initiatieven rond vroegtijdig schoolverlaten, waardoor veel tijd en middelen verloren gaan. De Vlor pleit voor een betere afstemming met de beleidsdomeinen Welzijn en Werk en voor meer samenwerking op het terrein zelf. Op een **inspiratiedag voor het secundair en volwassenenonderwijs** zette de Vlor op 20 april 2022 verschillende initiatieven en praktijkvoorbeelden daarrond in de kijker.

- [Lees het advies \(24/02/2022\) op www.vlor.be/adviezen](http://www.vlor.be/adviezen) en [lees meer over de inspiratiedag \(20/04/2022\) op www.vlor.be/activiteiten-verslagen](http://www.vlor.be/adviezen)

Onderwijs aan het roer van digitalisering

De (versnelde) digitalisering van het leerplichtonderwijs biedt heel wat voordelen, maar stelt ons tegelijk voor belangrijke uitdagingen.

Invloed commerciële spelers

Via digitale oplossingen krijgen private aanbieders meer en meer invloed op fundamentele aspecten van het schoolgebeuren. De Vlor vindt het cruciaal dat het publieke karakter van onderwijs daarbij voorop blijft staan. De commerciële markt kan het onderwijs ondersteunen via digitalisering, maar mag de kerntaken van onderwijs geenszins overnemen.

Scholen moeten een reële keuzevrijheid hebben om platforms en leermiddelen te kiezen die aansluiten bij hun noden en moeten tools en platformen vlot kunnen combineren. Dat kan gefaciliteerd worden door onder meer open standaarden. De Vlor vindt dan ook dat de overheid daarover het gesprek moet aangaan met de EdTech-markt en het onderwijs.

Data governance en cyberveiligheid

Ondanks de vele inspanningen met beperkte middelen voldoen scholen vandaag lang niet aan de regels voor databeheer en privacy. De overheid moet onderzoeken hoe ze scholen daarin beter kan ondersteunen en welke beleidsmiddelen ze daarvoor kan inzetten. Verdere professionalisering kan een deel van de knelpunten oplossen, maar een groot deel van de problemen overstijgt de scholen, zoals bijvoorbeeld de sterke aanwezigheid van niet-Europese spelers op de onderwijsmarkt.

Scholen zijn ook een kwetsbare doelgroep voor cyberaanvallen. Ze zijn onvoldoende voorbereid om het hoofd te bieden aan de geraffineerde werkwijze van (cyber)criminelen. Dat terwijl scholen op grote schaal (gevoelige) gegevens van minderjarige verwerken en opslaan. Ook hier vraagt de Vlor aan de overheid om samen te bekijken hoe scholen daarin kunnen worden versterkt.

Professionaliseren

Schoolteams moeten worden versterkt in hun digitale geletterdheid en moeten hun (gezamenlijke) kennis over ICT-integratie in onderwijs beter kunnen uitbouwen. Op die manier kan een school kritisch (blijven) kijken naar digitalisering. Die professionalisering is zowel een recht als een plicht. Het is daarom cruciaal dat de overheid professionalisering van schoolteams faciliteert.

- [Lees het advies \(24/02/2022\) op www.vlor.be/adviezen](http://www.vlor.be/adviezen)

Leerlingenbegeleiding en zorg in het dko

De Vlor pleit voor een versterking van leerlingenzorgbeleid in het deeltijds kunstonderwijs (dko). Alleen zo kunnen de academies tegemoet komen aan de onderwijskansen en het recht op inclusie voor leerlingen met specifieke noden.

Sinds het nieuwe decreet van 2018 kunnen de academies redelijke aanpassingen doen binnen het gemeenschappelijk curriculum of hun opleidingsaanbod flexibel aanvullen met individueel aangepaste curricula voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Toch zijn er nog heel wat belemmeringen die een optimale en daadwerkelijke zorgaanpak in de weg staan.

Meer expertise

Leerlingenbegeleiding en zorg vragen specifieke expertise van leraren. Die expertise is nu te weinig aanwezig in het dko en binnen de opdracht van de leraar is te weinig tijd en ruimte voor professionalisering. De Vlor pleit daarom onder meer voor extra middelen om uren zorg of begeleiding binnen een ambt als zorgcoördinator of leerlingenbegeleider te kunnen inrichten. Zo kan de expertise en slagkracht van het zorgbeleid in het dko structureel verankerd worden.

CLB voor dko

Academies hebben op dit moment ook geen structurele toegang tot de CLB. Mits bijkomende middelen voor de CLB en de leersteunnetwerken zouden de CLB hun expertise en informatie ook moeten kunnen inzetten voor het dko. Een belangrijke hefboom is daarbij informatie-uitwisseling.

- [Lees het advies \(08/03/2022\) op www.vlor.be/adviezen](http://www.vlor.be/adviezen)

Onderwijs aan het jonge kind

Wat maakt het onderwijs aan kinderen tussen 2,5 jaar en 8 jaar zo uniek? Wat betekent het voor een kleuter om op 2,5 jaar naar school te gaan en

hoe kunnen we dit zo goed mogelijk begeleiden? Hoe verhouden de zorgnoden van kinderen zich tot het belang om te leren? Wat verwachten we concreet van het betrokken personeel? Hoe gaat het onderwijs aan het jonge kind best om met het toenemend belang van kwantificeren en meetbaarheid? En welke specifieke uitdagingen zijn er voor de toekomst?

Over die en nog vele andere vragen buigt zich in de Vlor momenteel een brede groep vanuit de onderwijspartners, ervaringsdeskundigen en academici. Begin 2023 zal de Vlor de resultaten van die strategische verkenning bekendmaken. Daarmee willen we mee vormgeven aan een toekomstgerichte visie op het onderwijs aan het jonge kind.

- [Bekijk de bijdragen aan de voorbereidende seminaries \(25/03/2022 en 01/04/2022\) op www.vlor.be/activiteiten-verslagen](http://www.vlor.be/activiteiten-verslagen)

Levenslang leren stimuleren

Om de jaarlijkse deelname aan het levenslang leren te verhogen tot 60%, lanceerde de Vlaamse regering een actieplan levenslang leren 'Koers zetten naar een lerend Vlaanderen'. Dat actieplan vertrekt vanuit partnerschappen en complementariteit tussen bestaande initiatieven. Maar om van het actieplan een succes te maken, vragen we aan de overheid om ook in te zetten op:

- meer leercultuur, niet alleen in het volwassenenonderwijs, maar ook in het leerplichtonderwijs moeten lerenden leergoesting krijgen en de houding ontwikkelen om levenslang te leren;
- het belang van levensbreed leren benadrukken, naast het arbeidsmarktgerichte leren;
- het wegwerken van de individuele drempels die cursisten ervaren voor participatie aan levenslang leren;
- het vermijden van mattheuseffecten en het inzetten op de toeleiding van specifieke doelgroepen.

- [Lees het advies \(24/02/2022\) op www.vlor.be/adviezen](http://www.vlor.be/adviezen)

school onderzoek

Interactieve inspiratiedag voor leraren en onderzoekers

Op 28 en 29 april 2022 organiseerden het departement Onderwijs en Vorming en de Vlor een derde editie van 'School ♥ Onderzoek', interactieve inspiratiedagen voor leraren en onderzoekers.

- [Bekijk de presentaties van de tweedaagse op www.vlor.be/activiteiten-verslagen](http://www.vlor.be/activiteiten-verslagen)

Thema's onderwijs-onderzoek

Onderwijsminister Ben Weyts legde zeven thema's voor aan de Vlor voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO) in 2022:

- Effectieve praktijken ter preventie en aanpak van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten;
- Samenwerking tussen buitengewoon en gewoon onderwijs in functie van trajecten op maat voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften;
- Onderbouwde hefboomen voor kwaliteitsvol kleuteronderwijs;
- Hefboomen voor de betrokkenheid van ouders bij het leren, met bijzondere aandacht voor taalverwerving Nederlands;
- Evaluatie van het decreet deeltijds kunstonderwijs;
- Bouwstenen voor opleiding en professionalisering van (duale) leraren technische en praktijkvakken in arbeidsmarktgerichte opleidingen;
- Handvatten om een klasklimaat te creëren dat leren ondersteunt en om de prevalentie van storend gedrag te verminderen.

Meer gedragenheid

De meeste van die thema's spelen volgens de Vlor te veel in op vastgestelde problemen in de praktijk waarvoor al kaders en handreikingen bestaan. Er is te weinig rekening gehouden met kennisvragen vanuit het onderwijsveld, zoals de impact van de coronacrisis of het terugdringen van het lerarentekort op lange termijn. OBPWO zou ook meer moeten ingaan op onderzoek dat onderwijsbeleid op lange termijn kan onderbouwen.

Minder sturing

De Vlor ziet ook te veel sturing naar aard en uitkomst van het onderzoek. Het rapport van de commissie Beter Onderwijs is duidelijk richtinggevend geweest voor de themazetting. Die commissie heeft echter vanuit een bepaald perspectief naar onderwijs gekeken. Het is problematisch als dat gebrek aan multiperspectiviteit zonder meer vertaald wordt naar een themazetting voor onderwijsonderzoek.

- [Lees het advies \(24/02/2022\) op www.vlor.be/adviezen](http://www.vlor.be/adviezen)

Vluchtelingen en onderwijs

Ons onderwijs heeft een lange traditie van onderwijs aan nieuwkomers. Maar crisissen zoals de oorlog in Oekraïne met een verhoogde instroom van vluchtelingen in alle onderwijsniveaus, plaatsen ons voor nieuwe uitdagingen. Door de oorlog hebben veel vluchtelingen trauma's opgelopen en is het verre van evident om zomaar aan te sluiten bij het onderwijs hier.

Naar aanleiding van een vorige vluchtelingenpiek stelde de Vlor in 2018 een bundel samen met bijdragen van experts uit verschillende hoeken over het onderwijs aan vluchtelingen. De inzichten van die experts kunnen scholen inspiratie geven over hoe onderwijs garant kan staan voor een warm welkom, een vlotte leerloopbaan en een duurzaam toekomstperspectief voor vluchtelingen. Een vlotte leerloopbaan vraagt om geïntegreerde aanpak, flexibiliteit en maatwerk op alle niveaus. Daarbij moet er bijzondere aandacht zijn voor kwetsbaarheden. Dat alles kan je enkel realiseren via samenwerking met diverse actoren.

- [Lees meer op www.vlor.be/vluchtelingen](http://www.vlor.be/vluchtelingen)

Foto: Bram Paenninckx

Programmaties

De Vlor geeft jaarlijks advies over de programma-aanvragen voor het gewoon secundair onderwijs. Dit jaar ging het in totaal om 431 aanvragen voor het schooljaar 2022-2023. Door het groot aantal aanvragen en de specificiteit van de graden, werd er per graad een apart advies uitgebracht. Naast een gemotiveerd advies voor elke programmatie, deed de Vlor ook een aantal algemene aanbevelingen.

Basisopties eerste graad

Scholen moeten de kans krijgen om, naargelang het vooropgestelde profiel en de toekomstvisie van de school, te kiezen uit twee alternatieven: ofwel voor basisopties die gevolgd worden door de logische vervolgoopleidingen in de eigen school ofwel voor extra basisopties om zo een ruim oriënterende eerste graad in te richten. De Vlor is van mening dat beide alternatieven leerlingen voldoende kansen bieden om hun verdere schoolloopbaan succesvol uit te bouwen. Omgekeerd kijken we voor de programmatieaanvragen voor de tweede graad ook of het een logisch vervolg is op een basisoptie die de school al aanbiedt.

Domein- en campusscholen

Heel wat scholen willen in hun tweede graad een domein verbreden met een domeinoverschrijvende doorstroomrichting die er inhoudelijk

Lees verder op p4 →

